

Cartes creuades

Gemma Cascón / Joan Vilapuig

Del llibre *De donde somos* (2011)

Benvolguda Gemma,

Porto uns dies mirant-me les fotografies que m'has enviat per correu electrònic i estic intentat de llegir-les a partir de les indicacions que tu mateixa suggereixes. En repassar cada una de les sèries¹ apareix la necessitat per part teva d'un acostament molt personal a tot allò que fotografies. És a dir, que d'una manera directa o indirecta parlen molt de tu. No et conec prou per poder destriar el que hi ha de tu en cada una. Tampoc no crec que sigui aquest l'encàrrec que em fas en demanar-me que parli de les fotos. Crec més adequat, doncs, mantenir una distància prudent per acostar-me només a allò que em diuen les imatges per elles mateixes, sense desatendre del tot el que tu consideres que volen dir.

Per tal d'explicitar encara una altra franquesa o condició prèvia en l'anàlisi i lectura que en puc fer, em cal anticipar una sensació que ens posseeix a alguns que des de les arts visuals ens relacionem inevitablement amb la fotografia. És quelcom que ja hem parlat i que la situa en un estatus ambigu i sovint problemàtic en relació amb moltes pràctiques artístiques. No fa referència només a aquella fotografia que s'autodefineix com a artística, sinó més aviat a la difícil consideració amb què la utilitzen molts artistes contemporanis. Des d'un mer ús documental, a la desatenció sistemàtica de les seves capacitats tècniques, fins a una altra relació potser més profunda i conceptual, que vol deslliurar-la del pes que té en la configuració de l'imaginari del nostre temps. Una valoració de la imatge fotogràfica que, en ser tan socialment admesa, demana per això mateix una reconsideració. La omnipresència i l'extensió del seu ús social no ens allibera de constatar la ceguesa amb què molt sovint s'efectua. Com a resposta, són molts els artistes actuals que mostren una reacció de desconfiança crítica enfront dels formats de comu-

nicació visual, en els quals la fotografia és desplaçada com a principal responsable en la creació d'un imaginari convuls, per tal de promoure més la creació d'una experiència en comptes de la representació d'aquesta.

Tanmateix, quelcom d'això es pot endevinar en alguna de les teves sèries, que són fruit de situacions que cal considerar com experiències personals abans que exercicis de descripció. Així, la buidor dels espais nocturns a Berlín és un estat o un escenari? Una experiència viscuda que cal sentir per poder transmetre, o només un exercici de llum i soledat, d'absències dotades d'un alt contrapès estètic.

"Nos hemos hecho pobres. Hemos ido entregando una porción tras otra de la herencia de la humanidad, con frecuencia teniendo que dejarla en la casa de empeño por cien veces menos de su valor para que nos adelanten la pequeña moneda de lo "actual"."²

Això escrivia Walter Benjamin en l'article "Experiencia y pobreza" de 1933 per referir-se a una modernitat tan transparent com atterradora, que substituïa l'experiència del present per la creació moderna d'una nova pobresa d'allò actual cada vegada més filtrat per delegacions instrumentals i mediacions conceptuais.

És en aquest sentit que considero que parles dels vincles en les teves fotografies de *Fuentes de Béjar*. Els retrats de les persones que hi viuen, de les cases que habiten, dels carrers deserts, dels rastres... T'has situat al centre de tot això per comprovar el sentit i la qualitat d'aquests vincles. En la teva estada al poble de Salamanca, et suposo a l'escolta, al rastreig, al testimoniatge

¹ Més informació a www.gemmacascon.com

² Walter Benjamin: "Experiencia y pobreza" a *Discursos interrumpidos* I. Taurus, 1982

Les claus (2011)

d'evidències i presències només suggerides. A la reconstrucció d'un mosaic amb molts buits difícils d'omplir per tal d'aconseguir la recreació d'una imatge unitària i reconeguda. La construcció d'un poble que ha quedat definitivament inconclusa i ha perdut l'objecte de la seva salvació. El teu testimoniatge constata per sobre de tot una pèrdua. No de l'habitabilitat del poble sinó dels vincles de l'habitar, que pots reconèixer ara com una nostàlgia compartida.

Una certa mala consciència ens enfronta a la construcció de l'imaginari col·lectiu per part dels creadors actuals, com un exercici temporal i distant. A una condició particular de l'artista com a individu vacant, que es pot permetre tenir respecte de tot una mirada externa i crítica, cal enfrontar-hi una actitud i una mirada generalitzades de caràcter turístic que tot ho aplanen i ho tornen banal.

No hi ha una solució fàcil. Una podria ser pensar que això no és cert, que és només una nostàlgia sense retorn. Una altra, que possiblement no hi haurà solució fora d'un nou compromís en la construcció col·lectiva que integri un temps i una deixadesa dolça que la faci permanent, en un acompanyament còmplice i productiu.

Descobreixo també aquest testimoniatge de traspàs en les teves sèries dedicades a *La Fàbrica*. Ésser allà, testimoniar aquest temps mort o "present sostingut" com l'anomenes, només pro-

ductiu en una consideració més enllà d'una obra ja concloua. Allà, et situes entre l'excés d'absència i la incertesa de totes les possibilitats.

Els espais de la fàbrica tèxtil tancada, les eines abandonades, els rastres barroers dels oficis mecànics. El treball del rastre sobre els rastres del treball genera d'altra banda un buit per omplir més que una clausura del sentit. No és l'esquela de cap trànsit, més aviat és el testimoniatge d'una continuïtat incerta. És fer notar una revenja del present vers els esforços dels homes i les dones que hi van treballar, per dir-los que no en farem un testimoniatge referencial i melancòlic sinó un relleu de dignitat i esforçada reparació que també ens inclogui a nosaltres aquesta vegada.

Ressegueixo la teva experiència i el teu estar en el lloc de l'experiència. Ser-hi no és suficient si vols estar-hi per mirar o més aviat per dir mirant. Observar relatant, dir assenyalant. Interrogar la condició de mirar reclamada des de l'ofici de narrar, esdevinguda condició i identitat professional. En el moment actual, en què una suposada democratització de l'ús de la fotografia la fa accessible a tothom, no podem deixar de constatar també el grau de banalitat de les maneres com és utilitzada. Un trist consol davant una maldestra capacitat. Com un batxillerat del qual hàgim excusat el compromís d'ensenyar a escriure, i no només sense faltes d'ortografia.

ESCOLA DEL SOL

C. Migdia, 35-45 - C. Sant Pau, 20
Tels. 93 727 82 46 - 93 725 74 61
08201 Sabadell

canyas

GALERIA D'ART

olis, pintura sobre seda, modernisme català,
escultura i regals

Creueta, 15 · 08202 Sabadell
Tel 937 270 396 · 607 733 820

La fàbrica. Tercer acte (2007)

La capacitat d'explicar amb imatges és un exercici que cal reclamar a qualsevol professional de la cultura visual. No només com un exercici d'una mirada educada en referències visuals i fardada de curiositat, sinó també un respirar en el dir-mirant, un automatisme de la capacitat cultivada de narrar com ofici.

Les Claus és el teu treball fotogràfic més crític però potser el de més esforçat valor disciplinari. Parelles d'imatges que sense més indicacions ens situen en l'anar i tornar de les relacions de parella. Diàleg o enfrontament. Comunicació o silenci. La comunicació impossible que evidencia la manca d'una parla comuna. Un exercici de la confiança que lluita inicialment amb la desconfiança cap a nosaltres mateixos per assumir i compartir la franquesa de les eventualitats plaents i doloroses.

Com a relat visual, ens situa les imatges en el seu límit per explicar i comunicar. Tanmateix, ho voldríem tenir tot traduït a paraules, neutralitzar l'esforç d'haver de sentir només a través de les imatges, renunciant doncs a tot el poder que mantenen. Exposades aleshores, des d'aquesta devaluació, a la pèrdua de la seva condició.

És la clau també d'un conflicte irresoluble que ha tensat sempre la nostra relació amb les imatges. La severa negociació entre imatges i paraules, per poder comunicar sense mediacions o falses delegacions. Mirar, pensar i transmetre-ho en imatges. Ens cal cada vegada més salvaguardar aquesta dificultat com un refugi. Cap altre protocol ens reclama ni cap altra desatenció ens manca. Habitar-hi com l'alliberament de tota nosa o esclavatge normatiu. Deshabitar l'experiència del llenguatge en el llenguatge de l'experiència. I lliurar-se de manera cega al missatge de la imatge, com el camí més planer per aconseguir-ne la recuperació. Desatendre les paraules, consolidar les imatges. Oblidar-se en tot vers un camí que és un retorn. Un procés sense treball, més que un treball en procés. Lliurar-s'hi sense contrapartides, com una drecera franca a tots els encontres. Arribar-hi plegats sense crosses.

Així ho desitjo per a tu i per a tots.

Salutacions,

Joan Vilapuig

Nocturns (2008)

Benvolgut Joan,

Quan et vaig enviar el meu dossier artístic vaig bromejar dient que sempre pensava en tu quan tenia temes difícils entre mans. Recordo que tu em vas respondre que acostumaves a triar les coses difícils i jo et vaig agrair que acceptessis l'atreviment. El que no podia sospitar en aquell moment era que, en realitat, qui s'estava arriscant era jo, perquè estava demanant un text crític de la meua obra fotogràfica a algú que té el convenciment que cal reconsiderar la valoració actual de la fotografia contemporània. Un cop rebut el text que et vaig encarregar, en un sorprenent format carta, i davant les condicions que esmentes al principi, vaig creure molt adient establir aquesta mínima correspondència, un tu a tu, i publicar-les juntes.

En el teu text, lluny d'utilitzar el format clàssic on es procura valorar positivament l'obra de l'artista, optes per planejar al voltant de la meua obra alhora que plantejges de forma paral·lela qüestions molt interessants sobre la fotografia com a mitjà artístic, tot ubicant-la en una posició diferenciada de les arts visuals, obrint línies de debat i reflexions. M'afalaga que el meu treball fotogràfic sigui l'incitador d'una reflexió teòrica que abasta tota la fotografia contemporània i que està feta des del punt de vista d'algú que ha hagut de confrontar-la no només com a espectador sinó també com a artista.

M'agafo a aquest element de creació d'experiència que esmentes que promou la fotografia més enllà de la seva representació. Em fa l'efecte que, sovint, pot considerar-se més com un

acte d'antropologia del lloc que com a vivència subjectiva, actes fotogràfics que porten inherents una mirada i un ésser-allà. Alhora, les narratives del rastre, de l'absència, del buit, depenen d'una mirada amb un bagatge conceptual, cultural, psicològic, individual, que permetrà veure unes coses i no d'altres. La fotografia, com totes les formes de l'art, té la virtut de poder utilitzar al llarg del temps nous esquemes formals i nous llenguatges visuals. I em pregunto si sovint les limitacions referides al mitjà fotogràfic no seran provocades per la limitació dels mateixos observadors que partim d'una lectura condicionada per uns codis apresos basats en valoracions purament estètiques, on un esforç de lectura ens incomodi i allunyi. Tot i així, no penso que experiència i representació hagin d'anar sempre deslligades. I també tenim una altra possibilitat, fer de la pròpia experiència tema fotogràfic. Els buits creats pel mitjà fotogràfic són els que generen preguntes, els que busquen qüestionar-se més enllà del que és visible. La no representativitat narrativa conté alhora un discurs crític. Immobilitzar una realitat per convertir-la en reflexió crítica d'un fet paradoxal, el d'uns ràpids processos de transformació que són difícils d'assumir. Si la representació és la persistència de la nostra presència quan ja no hi som, aleshores de què estem parlant? Ho deixaré aquí esperant que la nostra inesperada correspondència pública pugui generar reflexió.

Salutacions,

Gemma